

Charter energiegemeenschappen (verenigingen en coöperaties) voor hernieuwbare energie in Nederland

Datum (herziende versie): 19 juni 2026

De leden van Energie Samen verenigen zich in de volgende principes, constatering, visie, missie en doelen.

Onze principes

De verklaring over de coöperatieve identiteit werd al geformuleerd door de International Cooperative Alliance (ICA) in 1895, 51 jaar na de principes van de coöperatieve beweging in Rochdale. In 1995 definieerde de honderdste Algemene Vergadering van de ICA een nieuwe verklaring over de coöperatieve identiteit en principes in Manchester. Deze verklaring vormt de grondslag van Aanbeveling 193 (3 juni 2002) van de Internationale Arbeidsorganisatie van de Verenigde Naties (ILO) over het bevorderen van coöperaties. In deze aanbeveling nodigt de ILO werkgeversorganisaties, vakbonden en overheden uit om zich elk in hun competentieveld in te zetten voor coöperatieve structuren. Naast de definitie van coöperaties en de beschrijving van hun waarden, vat de verklaring coöperatieve identiteit deze zaken samen in 7 coöperatieve principes. De leden van Energie Samen onderschrijven deze 7 principes van de coöperatieve beweging:

1. Open en vrijwillig lidmaatschap

Coöperaties zijn gebaseerd op vrijwilligheid. Ze zijn open voor iedereen die gebruik kan maken van hun diensten en die verantwoordelijkheid als lid wil dragen zonder enige discriminatie op basis van sociale afkomst, ras, politieke voorkeur, geslacht of religie.

2. Democratische controle door de leden

Coöperaties zijn democratische organisaties die door hun leden worden gecontroleerd. De leden participeren actief in het uitstippelen van het beleid en in het nemen van beslissingen. Wie een verkozen mandaat krijgt, verantwoordt zich tegenover de leden. In coöperaties van het eerste niveau is er een gelijk stemrecht, volgens het principe: één lid, één stem. Ook coöperaties van andere niveaus zijn democratisch georganiseerd.

3. Economische participatie van de leden

Leden dragen op een billijke manier bij aan het kapitaal van hun coöperatie en ze oefenen daarover democratische controle uit. Gewoonlijk is ten minste een deel van het kapitaal het gemeenschappelijke eigendom van de coöperatie. Als de leden een compensatie ontvangen voor het kapitaal dat ze als lid inbrengen, dan is dit een bescheiden compensatie. De meerwaarde wordt toegewezen aan alle of een deel van de volgende doelen:

- de ontwikkeling van de coöperatie, bv. door de opbouw van reserves waarvan ten minste een deel ondeelbaar is;
- restorno's aan leden in verhouding tot hun transacties met hun coöperatie
- het ondersteunen van andere activiteiten, goedgekeurd door de leden.

4. Autonomie en onafhankelijkheid

Coöperaties zijn autonome, zelfredzame organisaties onder toezicht van de leden. Als ze overeenkomsten aangaan met andere organisaties en/of met overheden, of als ze extern kapitaal aantrekken, doen ze dat op zo'n manier dat de democratische controle van de leden en de autonomie van de coöperatie gewaarborgd is.

5. Onderwijs, vorming en informatieverstrekking

Coöperaties voorzien voor leden, bestuurders, directie en werknemers onderwijs en vorming, zodat zij werkelijk kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van hun coöperatie en de doelen daarvan. Zij informeren het grote publiek — vooral jonge mensen en opiniemakers — over de aard en de voordelen van coöperatief ondernemen.

6. Samenwerking tussen coöperaties

Door samen te werken in lokale, regionale, nationale en internationale structuren, versterken coöperaties de coöperatieve beweging en bieden ze doeltreffende dienstverlening aan hun leden.

7. Engagement voor de gemeenschap

Coöperaties dragen bij tot de duurzame ontwikkeling van de samenleving in een kader dat gedragen is door hun leden.

Onze constatering

Door de huidige productie en consumptie van energie wordt het leven op aarde ernstig bedreigd. Hieronder de knelpunten van het huidige energiesysteem:

- *het milieu*: het gebruik van niet hernieuwbare energiebronnen leidt tot klimaatverandering, bedreigde ecosystemen en bedreigde menselijke gemeenschappen;
- *economisch en geopolitiek*: de niet-hernieuwbare energiebronnen raken op korte of middellange termijn uitgeput;
- *sociaal*: er bestaat een oneerlijke ongelijke toegang tot minimale energiediensten en maatregelen voor rationeel energiegebruik, mede ook door privatisering van publieke dienstverlening;
- *privatisering van gemeenschappelijke hulpbronnen*: energie is net als water en grond een publiek goed, maar wordt nu inzet van privatisering en van speculatie. Gewone mensen, burgers betalen daarvoor de rekening.
- *politiek*: in het kader van de liberalisering van de energiesector trekken overheden en besturen zich terug uit de energieproductie en -verkoop. De energiepolitiek mist echter een eenduidige langetermijnvisie en is ondoorzichtig. Daardoor worden niet alleen de overheidsdoelstellingen van de liberalisering niet gerealiseerd — competitiviteit, billijke prijzen en energieautonomie — maar raken ook de klimaatdoelstellingen, en in Nederland in het bijzonder, de doelstellingen voor hernieuwbare energie in het slop.

Onze visie

Onze visie op het energiesysteem van de toekomst gaat uit van een lagere consumptie, dankzij rationeel energiegebruik. Wat er wordt verbruikt, komt uitsluitend uit hernieuwbare-energiebronnen. De ontwikkeling hiervan moet gebeuren binnen een gepaste ruimtelijke ordening en op maat van de samenleving.

Onze visie gaat uit van de actieve deelname van inwoners en gemeenschappen (participatie). Iedereen moet de kans krijgen om zich in te zetten voor het halen van de energiedoelstellingen. Opbrengsten en winsten van projecten moeten gedeeld worden in tijd en ruimte: tussen de huidige en de toekomstige generaties, tussen mensen nabij de projecten en verder weg. Wij zien de productie, de verdeling en de consumptie van energie in het kader van duurzame ontwikkeling, als een openbare dienst en in internationale solidariteit.

Onze missie

Vanuit deze vaststellingen en deze visie kiezen de ondertekenaars van dit Charter ervoor om gewone burgers en lokale actoren de kans te geven om een rol te spelen in de productie, distributie en levering van energie.

Uitgangspunten daarbij zijn:

- informatie aan de lokale gemeenschap en lokaal overleg;
- de mogelijkheid tot rechtstreekse deelname (zeggenschap en participatie) in hernieuwbare-energieprojecten zodat een financiële participatie een reële en rechtstreekse band betekent met de projecten;
- de lange termijn doelstelling van 100% hernieuwbare energie;
- de waarden van dit Charter.

Voor dit doel en in deze ethiek willen de ondertekenaars projecten van burgers voor de lokale opwekking van duurzame energie realiseren en/of ondersteunen.

Een project van burgers moet aan de volgende criteria beantwoorden:

1. Lokale verankering

De organisatie¹ die het project realiseert en exploiteert staat volledig open voor participatie van burgers en hun organisaties. Idealiter komt de organisatie voort uit de lokale gemeenschap. Omwonenden, het lokale maatschappelijke middenveld, de gemeente en haar organen en gewone mensen in het algemeen kunnen in vrijheid deelnemen: zowel voor, tijdens en na de realisatie van het project. Zo kunnen zij zich het project en de productie van meerwaarde eigen maken. De band tussen energiebehoefte, de noodzakelijke hernieuwbare productiemiddelen en de lokale economische betekenis wordt zo duidelijk.

2. Niet speculatieve doelstellingen

Het hernieuwbare energieproject wordt gerealiseerd om geëxploiteerd te worden en niet om doorverkocht te worden. De vergoeding voor het door de leden beschikbaar gesteld kapitaal is beperkt. Het geeft toegang tot energie aan een billijke en transparante (kost)prijs. Een deel van de meerwaarde wordt besteed aan educatie en informatie en aan investeringen in nieuwe projecten. In de mate van het mogelijke respecteren ook de projectontwikkelaars waarmee een samenwerking is, de mede-investeerders en hun aannemers deze regels bij de bouw en de exploitatie van dit hernieuwbare-energieproject.

3. Onafhankelijk

De organisatie die het project realiseert en exploiteert is autonoom en wordt niet bestuurd door overheden of andere bedrijven. Het mechanisme van samenwerken en solidariteit dat gehanteerd wordt voor de investeringen en de doelstellingen van de hernieuwbare energie projecten, vindt haar grondslag in de sociale en coöperatieve economie. Vanuit die benadering staan deze organisaties aan de ene kant buiten de publieke sector met als primair doel het behartigen van het algemeen belang, maar anderzijds ook buiten de pure privéondernemingen die dit charter niet kunnen ondertekenen.

4. Democratisch

De organisaties die dergelijke projecten realiseren en exploiteren, zijn democratisch georganiseerd; van het coöperatieve type of werkend volgens de coöperatieve principes, transparant en controleerbaar. Dit geldt eveneens bij de selectie van de projectpartners (projectontwikkelaars, adviesbureaus, banken, aannemers enz.) Zij garanderen het behoud van de doelstellingen van de projecten gedurende de gehele looptijd ervan. Het gekozen bestuur van deze organisaties moet:

- de participanten toelaten
- de productieprijs controleren en,
- zorg dragen voor transparantie inzake het (bestuurlijk) functioneren en de financiën.

5. Ecologisch

De organisatie die het project realiseert en exploiteert zet zich duurzaam en vrijwillig in voor verbetering van het leefmilieu, in fysieke, sociale en economische zin en gaande van de mondiale problematiek (klimaatverandering, verlies aan biodiversiteit, vervuiling, ...) tot de problematiek op het lokale niveau (gebruik van de grond, de wind, de rivieren, lokale impact, ...). Voor zoveel mogelijk respecteren ook de projectontwikkelaars, mede-investeerders en hun aannemers (adviesbureaus, constructeurs, installateurs, ...) deze regel.

6. Ruimte-efficiënt

Spaarzaam omgaan met de ruimte (ook hernieuwbare bronnen zijn begrensd). Studie en planning gaan vooraf aan het realiseren van projecten, verschillende projectvoorstellen worden afgewogen op hun merites: ruimtelijk, landschappelijk, stedenbouwkundig, milieueffecten en sociaaleconomisch.

Onze doelen

Energie Samen en haar leden zetten zich in om:

- het concept van energiegemeenschappen die hernieuwbare-energieprojecten ontwikkelen en exploiteren, zoals hierboven omschreven, te bevorderen en mede te realiseren;
- dergelijke projecten van energiegemeenschappen te identificeren, te begeleiden en te ondersteunen;
- de nodige middelen en manieren te zoeken om de toepassing en uitvoering van dit charter tot stand te brengen.